

2.6. ülesanne

Lahenda ülesanded ÕS-i katkendi põhjal. Ülesannete lahendamiseks on aega 10 minutit (5 punkti).

K

K, k, k-täht; nimi: kaa <1: k ja kaa, k-d ja kaad>
ka. Ka sina *sinagi*. Lihtsad ja {ühtlasi ka} → ühtlasi töhusad vahendid. Taevas oli helesinine, {samuti ka} → samuti meri
kaabakas <8: -ka, -kat> HALV. Igavene kaabakas
kaabaklik <19: -liku, -likku>. Kaabaklik käitumine
kaabe <31: .kaape, kaabet> kaapimine. Tegi kaabet
ARGI läks ära. Kaape_nuga MED, VET kürett, _raud MED raspatoor. Vt ka kaap_.
kaabe vt .kaapmed
.kaabel <9: .kaabli, .kaablit> EL *isoleeritud elektrijuhe*. Kolme soonega v kolmesooneline kaabel. Vee_, õhu_, maa_, koaksiaal_, valgus_kaabel. Kaabel_kraana TEHN, liin EL, _side <-side>. Kaabli_paigaldi, _rull. EL: kaabli_soon, _võrk, _elektrik. Kaabli_poi MER *meremärk kaabli kohal*
kaabel.tau <1> MER *pikkusühik: 0,1 meremiili*
.kaabel televiisioon *televisioonisaadete edastus sisekaabelliinide kaudu*
kaaberdama <52> *jõude hulkuma, ringi kolama, laaberdama; tuigerdama*. Kaaberdab küla vahel (ringi), kõrtse mööda. Joob ja kaaberdab
kaabik <8: -u> ARHEOL *kivist kaapimisriist naha puhastamiseks*
kaabis <13: -e> *kaabitud koht*
kaabits <8: -a> *kaapimisriist, kaapriist, kaap*; TEHN *tööriist õhukeste laastude eraldamiseks*
kaabitsema <50> *vähehaaval kaapima; kaabitsaga töötlema*
kaabu <7>. Veluur_, vilt_, õlg_kaabu. Kaabu_lodu = _lott = _lotu
.kaadama <67: kaadata, .kaadan> *ümber v kummuli ajama, kummutama*. Tormi kaadatud paadid. Kaadas paadist vee välja
.kaader 1. <9: .kaadri, .kaadrit> *personal, isikkoosseis*. Õpetajate kaader, teadlas_kaader *teadustöötajad*, töölis_kaader. NOUK: kaadri_osakond, _poliitika, _töötaja *personaliosakond, -poliitika, -töötaja*. Kaadri_ohvitser, _armee VAN.T *regulaarvägi*

.kaader 2. <9: .kaadri, .kaadrit> *üksikvõtte filmilindil; kaamerat seiskamata võetud filmilõik*
kaader_värk ARG. Sellisest kaadervärgist nagu kangasteljed ei taipa ma midagi
kaadi <7> *islami kohtunik*
.kaadmium <6: -i, -i; 9: -i, -it> (*keemiline element*). Tähis: Cd
.kaadrik <19: -riku, -rikku> FOT *kinofilmi üksikvõtte*
.kaaduma <51> *ümber v kummuli minema*. Tormi käes kaadunud paadid
.kaadur <9: -i> *kaadamiseade, kummutusseade*. Kopa_, vaguni_kaadur
kaad_vago.net't MÄEND (*kummutamise teel tühjendatav*)
kaagatama <52>. Haned kaagatasid
kaagatus <12: -e> *kaagatamine*. Hanede kaagatused
kaagutama <52>. Kanad kaagutavad. Naised kaagutavad sellest v seda tervele ilmale HALV (*kuulutavad*)
kaagutus <12: -e> *kaagutamine*. Kana kaagutus
kaak 1. <20: kaagi, .kaaki> ARG *võllaroog, kaabakas, sänikael*. Poisi_kaak
kaak 2. <20: kaagi, .kaaki> *hääbipost; võllas*
.kaaklema <69: kaagelda, .kaaklen> MURDES *käratsema, jagelema, kraaklema*
kaal' 1. <20: kaali, .kaali> ETN *linane naiste õlarätt*
kaal' 2. <20: kaali, .kaali> *kaalikas*
kaal <20: kaalu, .kaalu> (*keha*) *raskus, oskuskeeles mas's; kaalumiseseade, kaalud; tähtsus, väärtus, mõju; vmo 10 puuda (linade kaaluühik)*. Koorma, kauba kaal. Võtab kaalus v kaalu juurde, kaalust maha. Kaaluta olek *kaalutus*. Müüb kaaluga marju (*kaalukaubana*). Kaaluga müüdiv kangas = kaalu_kangas. Paneb oma elu, saatuse kaalule (*seab ohtu*). Kaalul on eluõnn (*otsustamisel v ohus*). Sõnal on kaalu (*väärtust, mõju*). Keha_, elus_kaal, vrd *oskuskeeles* keha_, elus_mass. {Aatom_, molekul_kaal} → aatom_, molekul_mass. SPORT: helves_, sulg_, kerge_, raske_kaal. Kang_, osuti_, vedru_; selve_kaal(ud). Apteegi_kaal(ud). Tasa_, vastu_, üle_kaal. Kaalu_iive, _kadu, _ühik,

1. Kirjuta ÕS-i kasutades õigesti.

kaabel televisioon – _____

Punktid

1 p

2. Leia ÕS-ist sünonüüm juurvilja märkivale sõnale „kaal”. _____

1 p

3. Kirjuta järgmistest sõnadest nõutud vormid.

kaabe (ainsuse osastav) – _____

0,5 p

kaaklema (*da*-tegevusnimi) – _____

0,5 p

4. Sõnasta ÕS-i järgi teisiti. Lause algus jäta samaks.

Sõnal on kaalu. – Sõnal on _____ .

1 p

5. Selgita, mida tähendab vananenud termin „kaadriarmee”. _____

1 p

2.6. ül eest punkte kokku:

2. osa eest punkte kokku:

Punkte

Eksamihinne

Aastahinne

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM

EESTI KEEL JA KIRJANDUS

4. JUUNI 2008

Kool: _____

Maakond/linn: _____

Õpilase ees- ja perekonnanimi: _____

Isikukood

MEELESPEA

1. Mõttele rahulikult, aega on 3 tundi (180 minutit).

2. Töö kirjutamist alusta tiitellehe täitmisega.

3. Eksamitöö ülesannete lahendamise järjekord vali ise.

4. Enne vastamist loe tähelepanelikult tööjuhendeid.

5. Kirjuta vastused selleks ette nähtud kohtadele.

6. Eksamitöö kirjuta sinise või musta tindi või pastaga.

7. Kirjuta vastused loetavalt ja üheselt mõistetavalt.

8. Paranduste tegemisel ei ole lubatud vastust üle kirjutada ega kasutada korrektoripliatsit või -linti.

1. osa. LUGEMINE

Esimene osa koosneb kahest ülesandest, mille eest kokku on võimalik saada 30 punkti. Ülesannete lahendamiseks on aega 50 minutit.

1.1. ülesanne

Loe tekst läbi ning lahenda selle põhjal ülesanded, valikvastustega ülesannetes tõmba õigele vastusele joon alla (20 punkti).

Inimtühi metropol Andrei Hvostov

Berliin on inimtühi metropol. Kunagi sõitsin Kreuzbergi linnaosast (päris keskel) Dahlemisse (suhteliselt läänepoolses servas), kasutades metrooliini U-1.

Teekond võtab umbes kolmveerand tundi, läbida tuleb kuusteist peatust. Ma olin kõik see aeg vagunis üksinda ning metroojaamades ei paistnud kah kedagi. Pikapeale hakkas isegi kõhe.

Ülikooli peahoonesse jõudes selgus, et sellel päeval oli sakslastel mingi riiklik püha ja seega vaba päev. Kui moskvalastel on vaba päev, siis on linnas rahvast tavalisest kaks korda rohkem. Aga Berliin oli tühi nagu pärast neutronpommi plahvatust.

Ega seal palju inimesi elagi, kõigest 3,5 miljonit. Moskvas on samasugusele pindalale kokku surutud kas 10 või isegi 15 miljonit (keegi ei tea Moskvas elavate illegaalide arvu).

Pariislanna Florence ütles, et selline õdus külake on Berliin. Ja Olja karjatas, et ta ei taha koju tagasi, sinna ülerahvastatud ülinärvilisse Moskvasse, sest Berliin on tõeline kuurort.

Tegelikult pole Berliin ilus linn (ja seda ütles otse ning halastamatult ka üks kohalik kunstiteadlane). /---/ Võib-olla see linn oli seda kunagi, aga enne 1942.–45. aasta purustusi. Sõjas sai Berliin metsikult nahutada ja linna palgal olevatel demineerijatel ja pommirühmadel on tänase päevani tööd tuhandete lõhkemata pommide ja mürskudega, mis ehitusplatsidelt üles songitakse. Enamik pomme paraku lõhkes lennukitelt väljapillamisel ning selle tulemust võite näha näiteks Potsdamer Platzil, kus kümme aastat tagasi laius vaid tohutu umbrohuväljak.

Seitsmekümne aasta eest oli Potsdamer Platz mandri-Euroopa suurlinnade elavaim liiklussõlm (esimese valgusfooriga, mille elusuurst maketti võite sellel platsil nüüdki näha), kõige vilkama ööeluga, mida pakkusid platsi ümbritsenud lokaalid, restoranid ja kabareed. Potsdamer Platz oli kuldsetel kahekümnendatel huvitav nagu põrgu eeskoda.

Tänasele Potsdamer Platzile on valatud kuue miljardi euro eest betooni ja paigaldatud klaasi; seal on kaubanduskeskused ja kinosaalid, kus peetakse kuulsat Berlinale filmifestivali; seal on läbimõeldud kõrgtehnoloogiline urbanistlik keskkond, aga see kõik tundub steriilne ja igav. Ent stiilne on see kindlasti. Uuemast arhitektuurist innustuvad tallinlased peaks enne seda, kui nad Tallinna sadama piirkonda järjekordse jõleduse püsti lükkavad, vaatama ning šnitti võtma.

Berliin on õnneks väga vaheldusrikas. Istute sealsamas Potsdamer Platzil metrooliinile U-2 ja sõidate üheksa peatust Pankow' poole. Väljudes satute linnaossa, mida nimetatakse Prenzlauer Berg. See on juba Ida-Berliin. Mingil põhjusel elas Prenzberg sõja suuremate purustusteta üle, pakkudes nüüdseks näidet keisririigiaegsest proletaarsest linnaosast. /---/

Puutumatuks on jäänud linnaosa eriline atmosfäär: väiksed roheline uppunud väljakud, juudi surnuaed, vanasse õlletehasesse ehitatud kultuurikeskus. Ja siis kummalised inimesed. Üliõpilased, kunstnikud, muidu luuserid. Duncker Strassel oli näiteks antikvariaat, mida võis näha avatuna ka laupäeva õhtul kell üksteist. Poe omanik mängis seal sõpradega malet ning ilmselt leidis, et see on piisav põhjus poe lahtihoidmiseks. Võib-olla kellelgi tekib hirmus vajadus laupäeva hilisõhtul vanu raamatuid lehitseda.

7. Põnev oli uurida enne (T, t)eist (M, m)aailmasõda välja antud romaanisarja

0,5 p

„(N,n)obeli (L,l)aureaadid” kõiki raamatuid.

0,5 p

8. Elamusi pakkus ka tutvumine tähetorniga. Tähistaeva maketi abil sain

ettekujutuse, kust võiksin pilvitutel öödel otsida (S, s)uure (V, v)ankri tähtkuju.

0,5 p

2.3. ül eest punkte kokku:

2.4. ülesanne

Kirjuta sulgudes olevad arvud sõnadega, kasutades õiget käänat. Jälgi lausete mõtet ning sõnade õigekirja. Ülesande lahendamiseks on aega 5 minutit (5 punkti).

Punktid

1. Meie kooli _____ (305) õpilasest

1 p

_____ (179) olid

1 p

tunnistusel head ja väga head hinded.

2. Oma koolis jätkab õpinguid _____ (2/3)

1 p

minu klassikaaslastest.

3. Kui ma pärast gümnaasiumi lähen ülikooli õppima, siis lõpetan selle _____

1 p

_____ (2016.) aastal.

4. Ilma hariduseta on _____ (XXI) sajandil

1 p

raske hakkama saada.

2.4. ül eest punkte kokku:

2.5. ülesanne

Vali sulgudest õige variant ning kirjuta see lünka. Väldi sodimist. Ülesande lahendamiseks on aega 5 minutit (5 punkti).

		Punktid
1. Loomaaia troopikamajas tegi meile ekskursiooni loodusteaduste pro_____essor.	(f, ff, hv, v)	0,5 p <input type="text" value="49"/>
2. Re_____issöör Veiko Õunpuu sai tuntuks filmiga „Sügisball”.	(s, š, z, ž)	0,5 p <input type="text" value="50"/>
3. Ukraina rahvusköögis on tuntumaid toite bor_____, Ungari köögis aga gulja_____.	(s, ss, š, šš)	0,5 p <input type="text" value="51"/>
4. Homseks ajalootunniks tuleb läbi lugeda 6. paragra_____.	(f, ff, hv, v)	0,5 p <input type="text" value="52"/>
5. Uudis mõjus mulle külma du_____ina.	(š, šš, ž, žž)	0,5 p <input type="text" value="53"/>
6. Kommivabrik Kalev valmistab mitut sorti trü_____leid.	(f, ff, hv, h)	0,5 p <input type="text" value="54"/>
7. Väga paljud mehed eelistavad habet ajades pardlile _____iletti.	(s, š, z, ž)	0,5 p <input type="text" value="55"/>
8. Ameerika teismelised armastavad pid_____aamapidusid.	(s, š, z, ž)	0,5 p <input type="text" value="56"/>
9. Tüdrukud kandsid lõpupeol e_____ektseid kleite.	(f, ff, hv, v)	0,5 p <input type="text" value="57"/>

2.5. ül eest punkte kokku:

2.2. ülesanne

Kirjavahemärgista laused. Ülesande lahendamiseks on aega 10 minutit (10 punkti).

1. Aasal mis oli põhjatuulte eest metsaga varjatud kasvas ilusal kevadel palju noppijat ootavaid lilli. Punktid
1 p
 2. Jumal märganud seda saatis lillede juurde poisi kes neid armastas ja heal meelel korjas. 1 p
 3. Kui poiss aasale astus tuli lilledesse suur rõõm ja nad hüüdsid nagu ühest suust Nopi mind 1 p
 4. Poiss sirutas käe et esimest lille murda kui äkki õielt lendu tõusvat liblikat märkas. 1 p
 5. Ainult pisut lendas liblikas edasi laskudes järgmisele lillele kus ta oma tiivad päikese paistel laiali ajas. 1 p
 6. Liblikas lase ma võtan su kinni lausus poiss lilli unustades. 1 p
 7. Ega ma sulle haiget tee ütles poiss ainult vaatan natuke. 1 p
 8. Algas püsimatult tagaajamine üle mätaste ja põõsaste kuid liblikas põikas kord lillede sekka kord päikese poole. 1 p
 9. Poiss ja liblikas tormasid aga ikka edasi kuni liblikas viimaks kõrgele tõusis ja lendas üle metsa mis aasa põhjatuulte eest varjas. 1 p
 10. Lillede lõhnast heldinud poiss oli valmis lähema õie poole kummarduma ent jahmatades jäi ta paigale sest oli liblikat püüdes kõik lilled ära tallanud. 1 p
- (A. H. Tammsaare „Poiss ja liblik” ainetel.)

2.2. ül eest punkte kokku:

2.3. ülesanne

Kasuta suurt ja väikest algustähte õigesti. **Vali sulgudest õige variant ning tõmba sellele ring ümber.** Väldi sodimist. Ülesande lahendamiseks on aega 10 minutit (5 punkti).

1. Osalesin kirjandivõistlusel „(M, m)ina ja (A, a)rvuti”. Punktid
0,5 p
2. Võitjate autasustamine toimus (J, j)üripäeval, 23. aprillil. 0,5 p
3. Konkurss polnud küll võrreldav (M, m)(M, m)-võistlustega, aga osavõtjaid oli siiski üle 200. 0,5 p
4. (M, m)aarjamaa (R, r)isti (O, o)rdenit mulle ei antud, kuid tänukirjaga tuln küll koju tagasi. 0,5 p
5. Peaa hinnaks oli (N, n)okia mobiiltelefon ning arvutihuvilistele mõeldud ajakirja (A, a)rvuti (J, j)a (M, m)aaailm ühe aastakäigu tellimus. 0,5 p
0,5 p
6. Kõigile korraldati ekskursioon muuseumisse, kus oli võimalik näha vanimaid (E, e)esti keeles avaldatud teoseid. 0,5 p

Pood ei olnud kunagi tühi, hullusid leidis alati.

Eestlastele peaks Berliin sobima, sest seal elavad üldjuhul vaesed inimesed. Selles linnas võib hakkama saada ka suhteliselt tühja rahakotiga. Noored seljakoti ning põlvini kampsuniga tegelased peaksid end seal tundma nagu sägad.

Midagi rikkastele ning ambitsioonikatele. Minge teiegi julgelt Berliini. Põlist suurkoodanlust seal enam pole. Suurem osa tapeti natside ajal (80 000 Berliini juudi hulgas oli väga rikkaid ja väga kultiveeritud inimesi) ning viimased suurkoodanluse jäänused laskis jalga 1961. aastal, kui kommunistid Lääne-Berliinile müüri ümber venitasid. Mis on jäänud või asemele tekkinud, kuulub rohkem opereti valdkonda. Kuuldavasti on KaDeWe kaubamajas kuuendal korrusel laupäeva hommikul (!) šampanjat juua ning austreid süüa eriline eluhoiak. Eesti siniverelised on palutud lahkelt osalema.

Kreuzbergi linnaosa on huvitav eksootika otsijale. /---/ Seda nimetatakse ka väikseks Istanbuliks. See on suurepärane koht teistsuguse tsivilisatsiooni jälgimiseks. Jalutage õhtul mööda tänavaid ja kiigake türgi kohvikute akendest sisse. Kui näete kas või ühtegi naist, siis lööge risti ette ja nägemus kaob. Ei ühtegi naist, ei ühtegi tüdrukut. Puha türgi mehed mängimas mingit idamaist lauamängu. /---/

Ja lõpetuseks ärge unustagem elu õisi. Berliin on sobivaim koht tutvustamiseks lastele suurlinna elu. See linn ei vaju väikesele provintslasele tsunamina kaela. Moskvas või Pariisis saab ta kohe peavalu /.../. Berliinis juhtub temaga see ehk alles teise päeva õhtul. See linn on hõre, seal on igal pool mänguväljakud, seal saab hinge tõmmata. See on kõige lapsesõbralikum metropol üldse.

Kui Tartu oleks 35 korda suurem, oleks ta Berliin.

(Teksti on eksamiülesandeks kohandatud.)

1. Mida tähendab sõna „metropol”? Punktid
1 p

2. Mille poolest erineb türgi naiste käitumine ühiskonnas eesti naiste omast? 2 p

3. Miks ei peeta Berliini ilusaks linnaks? 2 p

4. Milline näeb riiklikel pühadel välja Berliin, milline Moskva? 2 p

Teater – kirjanduse sõber või konkurent?

Aidi Valliku romaan (täpsemalt diloogia esimene osa) on Viljandi kultuuriakadeemia tudengi Sven Heibergi töötluses vormunud kaasahaaravaks ja igati õnnestunud lavalooks. Noor lavastaja ja dramaturg on tekstimaterjali ühelt poolt julgelt ja õigustatult kärpinud ning teiselt poolt uute tegevusliinidega rikastanud.

Hea leid on näiteks Jokkeri sissetoomine. Tema kommentaarid ja küsimused teevad keerukad süžeeärgid ja kiiresti vahelduvad stseenid hästi jälgitavaks ka neile, kes raamatut lugenud ei ole. Teatri kokkusurutud formaadi tõttu on Jokker peaaegu vältimatu, sest ilma temata oleks raske edasi anda kõiki teose arenguliine (nt Anni sisemine areng, ema päevikukatkendid, suhted klassiõdedega jms), mis romaanis on põhjalikult välja arendatud. /---/

Kunsti kohustus on lõhkuda kivistunud arusaamu

Värskendavalt mõjuvad ka teised lavastusse sisse toodud tegelaskujud ja tegevusliinid, kuid mõnede stereotüüpsete mõttekäikude üle tahaks siiski nuriseda. Miks on nii, et südamlikku ja õrnahingelist poissi kujutatakse alati tossikesena (Uku), või miks peavad naispeategelased alati armuma *macho*-mehesse (Timo), kui tegelik elu pakub küllaga hoopis keerukamaid ja põnevamaid soolise käitumise mustreid? Kunsti võimalus, et mitte öelda kohustus, on pakkuda välja uusi lahendusvariante. /---/

Sven Heibergi dramatiseeringu ja lavastuse kõige olulisem tugevus seisneb selles, et ta on suutnud Anni loost teha elujõulise ja laiu publikumasse köitva vaatemängu. Sest on ju paratamatult nii, et tüdrukuteraamat /.../ pakub peaaesjalikult huvi just tüdrukutele. /---/ Igatahes nähtud etendusel viibis päris palju mehepoegi, kes vaheajal kohvikus või hiljem riidehoius nügides laval nähtud elavalt kommenteerisid. /---/

Ja kui lõpetuseks vastata küsimusele, kas teater on kirjanduse sõber või konkurent, siis ütleksin, et tegemist on siiski sõbrasuhtega, sest tänu teatrile avanevad kirjandusele uued arenguperspektiivid. Laieneb adressaatide ring, pikeneb teksti eluiga, lisanduvad uued tõlgendusvõimalused. Veelgi enam, usun, et tänu Heibergile ja tema meeskonnale otsib nii mõnigi teismeline Aidi Valliku teose üles ja loeb selle läbi.

(Sirp, 16.02.2007)

(Teksti on eksamiülesandeks kohandatud.)

RIIKLIK EKSAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM EESTI KEEL JA KIRJANDUS 2008

1. Nimeta kaks asjaolu, millel põhineb etenduse „Kuidas elad? ...Ann?!” populaarsus noorte vaatajate hulgas.

Punktid
2 p

2. Mis teose põhjal on valminud Sven Heibergi lavastus? Kirjuta teose autor (ees- ja perekonnanimi) ja täpne pealkiri ning ilmumisaasta.

2 p

3. Leia tekstist kaks asjaolu, mis kinnitavad autori arvamust, et teater on kirjanduse sõber.

2 p

4. Selgita mõistet „diloogia”.

1 p

5. Mis žanriga on teksti „Un(Ann)-believable – noored teatris!” puhul tegu? Tõmba õigele vastusele joon alla.

Uudis;
arvustus;
intervjuu.

2 p

6. Nimeta üks tunnus, mille põhjal määrasid teksti žanri.

1 p

1.2. ül eest punkte kokku:	<input type="text"/>
1. osa eest punkte kokku:	<input type="text"/>